

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Cautela Confessarii Pro Foro Sacramentali Occasione
Decretorum S. M. Alex. VII. Innoc. XI. Et Alexandri VIII. ...**

Matthaeucci, Augustín

Francofurti Ad Moenum, 1711

Cap. XXII. Restitutio quoad bona fortunæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40684

mitti erit id domino significare, ut vitentur scrupuli.

44. Sed difficultas est, *anteneantur ad restitutionem?*

Resp. Affirmative, si contra rationabilem voluntatem domini, non solum conducentia alimenta, sed & superflua animalibus dederint sic, ut ob eorum prodigam dissipationem alimentorum in pecora factam, grave damnum dominus recipiat; alias negatur, quia lucrum domino cessit in animalibus suis.

45. Sed quid, *dicendum de pastore, qui cum grege domini alit quendam numerum ovium suarum (decem nimirum, vel viginti) si ultra portionem rationabilem ab hero assignatam majorem surripit?*

Resp. Teneri ad restitutionem, saltem quoad partem redundantem in oves proprias, quia inde lucram, & fructus ei, & non domino, provenit; quod, si suis solum ovibus suscipiendo provideat de ampliori portione, neglectis ovibus heri, absque dubio tenetur in integram restituere. Videas pro uberiori instructione dicenda cap. sequen.

De furto sacrilego vide *lib. I. cap. 18. num. 35. 36. 37. & 38.*

CAPUT XXII.

Prop. XXXVIII. & XXXIX.
ab Innoc. XI. &c.

Restitutio quoad bona fortuna.

1. PROP. 38. *Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta,*

quantumcumque sit magna summa totalis.

Prop. 39. *Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum teruo, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.*

Pro intelligentia restitutionis debet Confessarius, priusquam ad particulares casus descendat, terminorum notitiam acquirere, ut ea instructus possit tuto procedere cum poenitentibus, qui ad restitutionem faciendam, vel ad resarcienda damna, injuste alteri illata in bonis fortunæ, sunt obligandi.

2. *Quæritur, quid sit restitutio?*

Resp. Quia restituere ex D. Thoma 2. 2. qu. 62. art. 1. *incorp.* nil aliud est, quam iterato aliquem statuere in possessionem, vel dominium rei suæ (in qua attenditur æqualitas justitiæ secundum recompensationem rei ad rem) idem sic describi potest; *est actus justitiæ commutative, quo deditur alteri ad æqualitatem, quod fuit ab eo injuste acceptum, vel injuste detinetur: vel, quo compensatur damnum proximo, injuste illatum.* Quicumque enim damnificat aliquem, videtur ei auferre id, in quo ipsum damnificat: damnum enim ex eo dicitur, quod aliquis minus habet, quam debet habere D. Thomascii. art. 4.

3. *Sed quæritur, an restitutio sit ad salutem necessitate præcepti necessaria?*

Resp. Affirmative, ex D. Paulo ad Rom. 13. *reddite omnibus debita, nemini quidquam debeatis: & Tobia 2. videte, ne forte furivus sit (hædus) reddite enim dominis suis, quia non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contingere.* Id ipsum August. relatus in cap. si res alie-

na, per hæc verba testatur: *non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui possit*; ratio est, quia nemo salvatur, qui voluntarie alteri grave damnum, seu injuriam infert, & justitiam lædit (nam hoc non compatitur cum ipso charitatem: dilectio enim vult bonum proximo, & non malum) sed qui non restituit rem alienam, vel damnum illatum, non recompensat injuriam, & grave damnum alteri infert, justitiam lædit, & malum, & non bonum proximo vult.

4. Sed quaeritur, *an restitutio statim sit facienda?*

Resp. Affirmative, statim ac quis potest hora, & tempore debito ex cit. S. Thom. art. 2. ratio est, quia, sicut accipere rem alienam est peccatum contra justitiam, ita eam detinere; quia per hoc, quod quis detinet rem alienam, invito domino, impedit eum ab usu rei suae, & sic ei injuriam facit; & sequitur ex natura ipsius præcepti, quod per se, & formaliter est affirmativum, continens hunc actum: *reddere domino, quod ipsius est*: & virtualiter negativum, id est ludens hanc negationem: *non retineas alienum*; & sub ista ratione obligat semper, & pro semper.

5. Sed quid, *si impotens quis sit ad statim restituendam.*

Resp. Debet esse paratus restituere pro tempore, quo possit; & dum habet contrarium animum, voluntarie in peccato perseverat; quod est in Confessione explicandum cum tempore, quo talem habuit animum, & quo potens restituere,

non restituit; super quo à Confessario est interrogandus.

6. Sed quaeritur, *an teneamur restituere cum gravi damno nostri status?*

Resp. Vel status fuit iuste acquisitus, vel iniuste, furtis nimirum, fraudibus, & rapinis: si iniuste tenemur statim restituere cum amissione talis status: cum non sit minor iniquitas tueri statum iniquè acquisitum, quam illum comparare tollendo alienum: nec tunc dicemur cadere à nostro statu, sed recedere ad priorem: si verò iuste, non statim tenemur, si aliàs creditor non patiat extremam necessitatem, qua mendicare cogatur: verùm obligamur parcè vivere illo in statu, tollere omnia superflua, & totis viribus conari, ut paulatim restituamus. De la Cruz direct. conf. 7. præcept. art. 8. de rest. num. 2. & Rotarius apparatus. Theolog. moral. par. 2. sessio. 2. num. 18. ¹

7. Quaeritur, *quot sint ratiões, ex quibus nascitur obligatio restitutionis?*

Resp. Dux ex D. Thoma cit. art. 6. in corp. *Res accepta, & Acceptus*; hæc potest esse iniusta, ut in furto; potest addi tertia, *damnum nimirum illatum*: obligatio itaque restitutionis oritur ex triplici capite. I. Ex *re accepta*; ex isto tenetur quis restituere rem alienam, quam esse alienam cognoscit; nam semper res ubicumque sit, clamat pro Domino: recipit quis vestem ab alio, quem putat esse Dominum vestis, postea cognoscit non esse, sed vestem esse Pauli, tenetur tunc ex *re accepta* vestem Paulo restituere.

8. II. Ex *injusta accptione*: ex isto tenetur quis restituere rem, quam per fur-

furtum, rapinam, vel usuram injustè accepit; etiam si res non extet, ut infra patebit; quia, si extet, etiam ex re accepta restituere tenetur: ex iusta verò acceptione est quivis oditricus; finito contractu, ad restituendam rem, quam ex contractu habuit, vel in mutuum, vel in depositum, adeo ut, si tunc non restituat, censeatur etiam injustus detentor.

III. Ex damno illato; ex quo tenetur quis restituere, etiam si res, in qua proximus damnificatur, non maneat apud damnificantem: ut si occidatur equus, agri incendantur, segetes devastentur, domus destruantur; ratio est, quia, cum sua malitia sequatur damnum alterius, & minus ille habeat, quam debet, compensatio est facienda.

9. Quæritur, quot sunt genera fructuum, quorum notitia est Confessorio necessaria ad imponendam obligationem restitutionis?

Resp. Duo; alii sunt fructus rei, alii mera industria: fructus meræ industriæ illi reputantur, quos ipsa res ex se nullo modo producit, sed hominis cura, & diligentia: huiusmodi est lucrum; quod ex rebus usu consumpibilibus, ut pecunia, vino, oleo, frumento, panno &c. negotiatione, & mercatura, ac ludo acquiritur; quemadmodum opus, quod alieno instrumento artifex conficit, non instrumento, sed artificis industriæ tribuitur.

Fructus verò rei alii sunt naturales, alii mixti: naturales dicuntur, quos natura spontè sua, id est, sine vi, & scissura aratri, & absque arte, & agricultura; vel sine ulla, vel modica hominis cura produ-

cit: huius generis sunt poma, ficus, herbae, gramina, animalium partus &c. in quibus apparatus, & virtus naturæ præcedit apparatus, & hominis laborem. Istorum alii sunt pendentes, & percipiendi: alii percepti, & à solo separati, juxta Glof. ad l. ex diverso ff. de rei vindicac. ver. non habendo.

Mixti verò reputantur, quorum productionem æque, vel magis hominis industria, & labor, quam natura operatur: huius generis est oleum, vinum, & cervisia, quia per industriam hominis accommodantur usibus hominum, l. si eis, & ff. fundi ff. de rei vindi.

Item, omnes fructus, qui seminantur; quia cultura hominis maximè præcedit opus naturæ. Item, fœnum, & palea, propter laborem, qui requiritur ad ea percipienda; licet enim pascua ponantur inter fructus naturales, id tamen intelligitur, nisi falce secantur, & in horrea æponantur. In l. si usufructuarius Messen ff. quibus modis usufr. amittit. parificantur fœnum cœsum, spica incisa, uva adempta, & oliva excussa. Item, lana, propter tondentis operam: & lac ob emungentis laborem; præfata enim omnia in suo esse rudi à natura producta, ad usus hominum accommodantur per hominum curam, laborem, & industriam.

Denique, alii dicuntur fructus civiles, seu legales, quod nec natura illos producit, nec sola hominis industria, sed magis legalis auctoritas; ut pensiones domorum, præcia locatorum, vecturæ mercium, mercedes jumentorum, operæ servorum, &c. quæ sunt à jure introductæ, & procedunt ex præcedenti contractu

tractu locationis, emptionis &c. & propter ea non dicuntur fructus simpliciter, sed, ut dicitur in *l. usur. ff. de usur. vicem fructuum obtinent*: & apud Layman. *lib. 3. tract. 2. cap. 3. ar. 2.* non sunt proprie fructus, sed ad similitudinem fructuum jure civili constituti. Seù, ut notavit Fagnan. in *2. ad cap. Gravi de restit. spoliat. num. 33.* fictione juris fructus reputantur, quia legis ministerio adinventi; lex enim est, quæ fingit, non natura; & ad fructus mixtos videntur reduci.

10. Quæritur, quinam bonæ fidei, & quis malæ fidei possessor reputetur?

Resp. Possessor bonæ fidei, is reputatur, qui ignorat, se alienum possidere, sed cogitatione dominii possidet. Cap. si virgo 34. qu. 2. & idem non peccat, dum accipit rem alienam, vel quia credit esse suam, vel quia dantem, à quo, vel emptione, vel donatione accipit, esse verum dominum putat.

Possessor verò malæ fidei is dicitur, qui rem, quam habet, pro certo scit esse alienam, & ad alium pertinere, cit. cap. Si virgo.

11. Sed quid, si dubitaret, an res sit aliena, vel an venditor sit Dominus, & possit illam vendere?

Resp. Est possessor malæ fidei: quia possessor malæ fidei reputatur, qui emendo rem alienam peccat, sed emens ab aliquo, de quo dubitat, an rei Dominus sit, & possit vendere, emendo peccat; quia exponit se periculo non bene emendi.

12. Quæritur, an, qui bona fide rem alienam v. g. vestem possedit, teneatur

eam statim restituere, ac cognoverit alienam esse?

Resp. Affirmative, sic DD. communiter apud cit. Layman. num. 1. & Baccina de restit. in genere disp. 1. qu. 2. punct. 1. num. 3. ratio est, quia tunc peccat contra justitiam, cum retineat rem alienam invito, seù Domino non consentiente.

13. Sed quid, si eam consumpserit?

Resp. Est regula generalis apud Aucthores, quod bonæ fidei possessor debet restituere rem, si extet: si verò non extet, sed bona fide consumpta sit, tenetur solum restituere id, in quo factus est ditior; (nam in hoc casu res existit in eo æquivalente, & istud succedit in locum rei consumptæ:) ratio est, quia bonæ fidei possessor nullam injuriam intulit Domino rei, ergo non obligatur ex capite injustæ acceptionis, sed solum ex parte rei acceptæ, & possessæ, & ideo plus non cogitur restituere, quam actu possideat; quod si nil aliud possideat, quam id, in quo ratione rei bona fide consumptæ ditior factus est, id debet ex justitia restituere; habetur ex *L. Item veniunt, §. Preter hac, ff. de penit. heredit.* & ibi *Glof. in ver. facti essent, & l. sed quod inde, ff. de legat. si 2. ubi: sed, quod inde comparatum est, vice permutati dominii restituetur; & l. idem servandum ibid. non enim absumitur, quod in corpore patrimonii, retinetur: eodem tit.*

14. Sed quæritur, quando consensum sit, ex re aliena quis fieri ditior?

Resp. Quando occasione rei bona fide consumptæ, patrimonium suum est aliquo modo auctum; v. g. quia aliquos sumptus

sumptus non fecit, quos aliàs ex suo patrimonio fecisset, aut, si aliquid habeat, quod alioquin non habuisset, vel aliquid occasione illius ei lucratus sit.

Ex quibus sequentes solvuntur casus.

I. Emisti bona fide à latrone vestem, valentem decem aureis, qua per annum usus es: deinde cognoscis esse alienam: debes restituere vestem attritam, quae fortasè plus non valet, quam quinque: & ulterius compensare attritionem vestis, non ex integro, sed quatenus ex eo factus es ditior; v. g. eodem anno in te vestiendo ex tuo patrimonio insumpsisses alia tria, nisi vestem à fure, bona fide, emisisses: hæc tria cum veste restituere debes; quia modo hæc habes, quæ aliàs non haberes.

II. Ad cœnam furtivam invitatus, in qua bona fide cibis pretiosis uteris: dum postea intelligis res fuisse furto sublatas, teneris vero Domino restituere, non quantum contempsisti, sed quantum de tuo domi in cœnam erogasses, nisi ad cœnam furtivam fuisses invitatus; in qua si julium insumpsisses, julium teneris restituere: in eo enim factus es ditior; nam occasione illius cœnae habes julium, quem aliàs non haberes.

15. Sed quid, si invitatus domi sua comedisset rem valentem triginta, & in cœna furtiva comederit cibos, valentes viginti?

Resp. Debet restituere viginti, & quantum consumpsit, quia solum his viginti ipse damnum Domino intulit; nam non debet esse deterioris conditionis eo, qui mala fide comedit, qui tenetur restituere tantum, quantum comedit: nisi cooperetur ad totum damnum.

Matthæi de Cantela Confess.

num, hoc est, suadeat comedere, dum alii volebant restituere.

III. Bona fide accepi à Petro dono librum, quem redonavi Francisco: postea reperio Petrum eum furto habuisse: teneor omnem diligentiam adhibere, ut Franciscus ipsum vero Domino restituat; quod si Franciscus ad partes remotas transiverit, ut mihi non sit possibile ipsum de libro furtivo monere; ponderandum mihi est, an ego alium librum Francisco donassem loco jam dati: si donassem, illum, vel ipsius pretium, debeo Domino libri dare, quia in eo factus sum ditior, & in eo alio libro, vel ejus pretio existit æquivalenter liber furatus: quemadmodum, si à donatario accepissem aliquid, id teneor restituere Domino libri, quia in eo factus sum ditior.

IV. Bona fide possedi equum alienum, quo equitando iter feci, non teneor ad restituendum pretium locationis equi, si aliàs non equo, sed pedibus iter fecissem, quia tunc non sum ditior factus; bene vero, si aliàs alium equum ad iter, soluto locationis pretio, accepissem, quia in eo essem ditior; & ideo deberem restituere omnes expensas, quæ alia fecissem.

V. Pistor bona fide dimittit triticum à fure existimans esse Dominum, conficit panem, & coquit: cum Dominum reperit, tenetur restituere panem, qui de facto extat, detractis expensis, & laboribus in eo conficiendo: & si nihil extat, debet restituere id, in quo factus est ditior.

16. Sed quaeritur, an restituendi sint fructus?

Resp. Si loquamur de possessore bonæ fidei,

(Ggg)

fidei,

fidei, sunt ab eo restituendi. I. Fructus naturales, si extent; nam res Domino fructificat; si autem non extent, quia consumpti sunt, non dolo malo, sed bona fide, restituendi non sunt, quia per consumptionem suos fecit, ut optime Fagnan. cit. num. 47. & num. 52. tenetur tamen ad restituendum id, in quo ex illis factus sit ditior. II. Fructus mixti si extent, nam sunt fructus Domini rei; sed debent deduci expensæ factæ circa eos; vel, si non extent, id, in quo propter eos factus est locupletior. Industriales vero nullo modo, nec bonæ, nec malæ fidei possessor tenetur restituere, quia non sunt fructus rei, sed industriæ, & diligentia.

17. Sed quaeritur, *pœnitens se accusat per decennium bona fide possedi villam, ad quid teneor?*

Resp. Debes villam restituere, & fructus ex ea perceptos, si extent; & quatenus non, quantum ex illis factus sis ditior.

18. Sed quid *scaperiat*: occasione feni nascentis in villa alui equum, quem aliàs non aluisses; & familia mea vinum ex ea bibit, quod aliàs non bibisset?

Resp. Quoad fenum nil debes restituere, quia si illud ex villa non collegisses, non fecisses de tuo alias expensas ad equum alendum; debes tamen restituere illud, in quo factus es ditior, si in casu, quo non habuisses villam, aluisses equum, nam tunc occasione feni ex villa collecti tuo pepercisti, & aliquid habes, quod aliàs non fraberes. Quoad vinum verò, quia est fructus mixtus, debes I. Deducere expensas, factas in cultura vineæ. II. Debes comparare vinum, ad

pretium quanti valeret illud, quod aliàs familia bibisset; & si consideratis omnibus his, in aliquo factus sis ditior, id una cum villa debes restituere.

19. Quaeritur, *quid teneatur restituere mala fidei possessor?*

Resp. Debet restituere rem: vel, si perierit, pretium rei, una cum fructibus naturalibus, & mixtis (deductis tamen expensis, & existimatione laboris) si sit factus ditior, siue non: & non modo, quos percepit, sed etiam, quos Dominus rei verisimiliter percepisset, si sua re non fuisset inique spoliatus, cap. *Gravis de restit. spoliatorum*, & ibi Gloss. & insuper tenetur eidem Domino omne damnum emergens, & lucrum cessans compensare, sic DD. communiter apud Layman. cit. cap. 4. ratio est, quia res iniuste ablata semper clamat ad Dominum. Ideò, si quis mala fide emat equam, teneatur ipsam restituere, si extet, & si non extet pretium ipsius, & insuper omnes fructus perceptos ex ipsius partu, & pretium locationis pro vecturis, siue extent, siue non extent, siue factus sit ditior, siue non, deductis tamen expensis factis in manutentione equæ, quas quoque debuisset facere verus Dominus; & pariter tenetur Domino compensare damna, quæ passus est, propter equæ amissionem, ut si propterea debuisset ipse expensas facere in conducendo aliam, vel non potuerit merces ducere ad Civitatem, ubi utilius venduntur.

20. Sed quid, *si equa in manu Domini non tantum fructificasset, quantum apud possessorem mala fidei?*

Resp. Debet restituere totum fructum. Est axioma commune, quod res quilibet

bet Domino fructificat: cujus fortunæ tribuendum est, quod res ipsius plus apud furem fructificet, quam si ipse eam possideret, ibid. cit.

21. Sed quid, si res furata sit meliorata apud furem, v. g. emit quis pro centum agrum alienum silvestrem, infructuosum, quem fecundat, & arboribus fructiferis replet, adeo ut postea aestimetur mille?

Resp. Debet agrum cum melioramentis restituere, deductis tamen expensis. Ubi advertendum expensas esse triplicis generis; alia dicuntur necessaria, alia utiles, alia ad solam voluptatem, & ornamentum, ut sunt factæ pro statuis, picturis, &c. quibus positis, quamvis res pluris valeat, & magis aestimetur, ex illis tamen res non reddit majores fructus. Primas, & secundas expensas factas ad melioramenta utilia, & necessaria possunt ab utroque possessore peti à Domino rei, & hic solvere tenetur, quia revera propter illas, res magis fructificat, non verò tertias: & debent sive bonæ, sive malæ fidei possessores sibi imputare, quod eas perdant, quia eas fecerunt in re aliena sine Domini consensu, & utilitate; injustum enim est cogere Dominum rei ad emendum illos ornatus, quibus ille fortè libentius caruisset, quam pecunia, quæ esset pro eis solvenda. Verùm, si hæc melioramenta voluntaria, seu voluptuaria possent à re separari, ut sunt portæ, statua, &c. possent sibi ornantes sumere. Layman. cit. à num. 4. Tambur. in decal. lib. 3. tract. 3. cap. 3. §. 5. num. 14.

22. Sed quaeritur, an Dominus res teneatur pro melioramentis necessariis,

& utilibus solvere, quantum crevis valor rei suæ, an verò quantum valuerunt expensa, quibus ea melioramenta sunt facta: ut, si possessor plantans arborem fructiferam expendat unum aureum, nunc autem arbor plantata valeat decem; debeat vel aureum solum, vel illa decem tradere?

Respond. Debet solvere unum aureum, non decem; ratio est, quia illud augmentum est partus sui agri.

23. Sed quid, si expenderit decem aureos, & arbor de præfenti valeat tantum unum?

Resp. Debet unum, & non decem; ratio est, quia pro uno tantum aureo arbor est Domino utilis; nec videtur æquum, quòd cogatur rem pluris emere, quam de præfenti valeat. Lege De la Cruz direct. conf. 7. præcept. art. 4. nu. 3.

24. Sed quaeritur, an penitens accusans se abstulisse rem valentem solum tria, quæ postea cum est restituenda valet quatuor, debeat restituere quatuor, an verò sufficiat restituere tria: v. gr. furatur quis agnum, & in manu furis fit ovis (quod est rem mutari mutatione intrinseca) petitur, an sit ovis restituenda? furatur quis mensuram frumenti valentem quatuor, quæ postea, vel frumenti caritate, vel Principis decreto, valet sex (quod est rem mutari mutatione extrinseca) dubitatur, an debeat restitui illa mensura secundum illum valorem auctum, vel sufficiat restituere quatuor?

Resp. Dicimus cum Poncio disp. 52. q. 9. num. 52. debere restituere ovem, si non sit restitutus agnus, antequam fieret ovis: (Ggg) 2 vis:

vis: unde, si in Januario furetur, quis agnum, & in mense Febtuarii illum occidat, & non confiteatur de furto, nisi in futuro Octobri, est obligandus à Confessario ad restituendum valorem ovis, nec sufficit restituere valorem agni; ratio est, quia De mino in iuria irrogatur, quod per furtum non possit vendere rem suam illo tempore, quo res ipsius plus valeret, & quod non sit tam dives, nec habeat tantum, quantum habuisset, si fur agnum non abstulisset; sed certè in Octobri non potest ovem suam vendere, nec in eo habere, quantum aliàs habuisset, nisi per furtum agnus ablatus fuisset, ergo, cum Dominum fur damnificaverit, debet totum damnum restituere: sed debent deduci expensæ factæ in ovis conservatione. Sic dicitur de furto mensuræ frumenti.

25. Sed quid, si Dominus non esset servaturus agnum, usque dum in ovem cresceret, nec mensuram frumenti in tempus, quo plus valeret?

Resp. Propter hoc quidam existimant non esse restituendum, nisi valorem rei, quo valebat, quando res fuit ablata, quia in casu Dominus, ex quo careat re sua, non patitur aliquod damnum. Verum hæc sententia in praxi tuta non videtur; nam, ut damnum inferatur, sufficit, quod poterat pro eo tempore conservare, & vendere, & quod per furtum sit impotens factus, ut vendere non possit.

26. Quæritur, quomodo Confessarius se debeat gerere cum penitente accusante se combussisse segetes Pauli?

Resp. Interroget, quantum segetes, deductis expensis, ac æstimatione peri-

culorum, grandinum, siccitatis, &c. quibus deteriorari possent, essent valuturæ tempore messis: & si census respondeat, ad centum obliget; nam revera comburens est causa, cur Dominus non sit habiturus illa centum, & quod esset in eo tale lustrum, minusque habeat, quam habuisset; sic probabiliter Tambur. cit. cap. 4. §. 1. num. 10. Quæ in praxi est melior responsio, quam dicentium esse obligandum ad restituendum solummodò tantum, quantum æstimeretur seges, si Dominus tunc vellet illam vendere. Qui certè non negabant teneri reddere damnum illatum, si propter incendium orta sit sterilitas frumenti, & propterea dominus, aliique cogantur carius frumentum emere:

27. Sed quæritur, accedit miles Galus Confessario exponens: Pater, cum mei loci transirent per terras Principis amici & spoliarunt domum rusticæ: ego ipsorum voluntatem ignorans, casu veni (navi aliàs iniuste prædari, non soleo) & pallium abstuli, æstimatum tribus aureis, eo solum motivo, quod si non accepissem ego, absque dubio ceteri surripissent; peto, an peccaverim? & quatenus affirmative: quid restituere debeam, & cui?

Resp. Interrogetur, an pallium accepit animo restituendi, & tunc non peccavit, si verò intentione retinendi, & non reddendi vero Domino, mortaliter deliquit; ratio est, quia sicut alii injuriam intulissent, & damnum injustum irrogassent surripiendo pallium, Domino invito, & eo non consentiente, ita & is, qui eos prævenit; nam id agit, quod

quod alii malè erant acturi. Layman. *cit. nu. 2.*

28. Sed quid, si aperiat; Pater, cum essem in eadem Navicum Petro, ab eo furto surripui cadum vini Cretensis, quod duorum dierum spatio consumpsi; post quos, orta tempestate, Navis submersa est cum mercibus, salvis hominibus, peto, an in foro conscientia obliger ad restitutionem?

Resp. Affirmativè contra Vasquez, & Lessium apud *cit. Layman*; ratio est, quia per injustam surreptionem vini statim contraxisti obligationem restituendi, quæ casu fortuito non extinguitur.

28. Sed quid, si res furto ablata, casu, sine culpa furis, apud ipsum pereat, quæ etiam periisset apud verum Dominum: v. gr. heri Petrus surripuit à Paulo vas argenteum. Et statim amisit, quod hodie etiam periisset apud Paulum propter incendium quod ejus domum, & res omnes combussit?

Resp. Layman. *cit. nu. 2. de Lugo* apud Poncium *cit. num. 52.* deobligant à restitutione furem, vel alium malæ fidei possessorem, dum res, quæ apud ipsos sine ipsorum culpa perit, periisset quoque apud Dominum; & probant ex quo non obligentur, nec ratione rei acceptæ, quia nil ex ea possident, nec ratione injustæ damnificationis, quia causa dampni non sunt; nam aliudè damnum Dominus pateretur.

30. Quorum sententiam reprobat Poncius ibid. & Sylvester Sum. *ver. restit. 7. qu. 5.* ratio est, quia quamvis cras etiam, res periisset apud dominum, tu tamen hodie de interitu castro nil sciebas, & tantum damnum Domino fecisti,

ergo tantum debes illi restituere; immò, etiam si scires, jam teneris, & ratione injustæ acceptionis, & quia, quantum in te est, tale damnum Domino intulisti, ut non potuerit rem suam vendere, quamvis eam vendere voluisset: *l. cum res, §. final. ff. de legat. il. 1.* Unde pro foro interno, & conscientia est semper pronuntiandum pro obligatione restitutionis; nam obligatio restitutionis fuit ex delicto heri contracta ratione injustæ acceptionis, quæ proinde ex hodierno fortuito casu non extinguitur. Lex, quæ sunt per accidens, non considerat.

31. Sed quid, si videns actuali incendio domum Petri absumi, cum qua absumenda erat quoque mensura tritici, quam ego accepi?

Resp. Teneris restituere; nam res, quæ ab interitu eripitur, Domini est, & pro Domino clamat, eamque quilibet, ipso invito, retinet; & fortuna suæ, Dominus attribuit, quod res sua in tuto à fure posita sit. Tambur. *lib. 8. tract. 3. in decalog. cap. 2. §. 8. num. 12.*

32. Queritur, quid agendum Confessario cum poenitente, dum in Confessione aperit se in via annulum aureum, marsupium nummis plenum, invenisse?

Resp. Interroget, an determinatè sciet, cujus Domini sint, & quatenus affirmet, eidem sunt restituenda; si verò Dominum ignorat, injungat, ut diligentiam adhibeat ad inveniendum, & dum repererit, restituat. DD. communiter.

33. Sed quid, si diligentia adhibita, non inveniat?

Resp. Debet ipsa, ex præsumpta verisimi-

(Ggg) 3

rissimi-

risimiliter voluntate Domini, in pauperes distribuere, vel locis piis applicare, vel in celebrationem Missarum infumere, in ipsius Domini beneficium. Et de consilio Confessarii potest sibi, ut pauperi, partem retinere

34. Sed quid, dicendum, de lapillis & gemmis inventis in litore maris?

Resp. Oportet inspicere, an hæc possint esse bona naufragantium: & tunc sunt accipienda ad finem restituendi ea veris Dominis, aut ipsorum hæredibus, & si non compareant, distribuuntur in pauperes, vel in cultum divinum applicentur, & pia loca. Vid. lib. I. cap. 8. nn.

30. Si verò sint talis naturæ, ut nunquam Dominum habuerint (& sic præsumuntur, si sint rudes, non arte factæ) tunc sunt inventoris, & restituere non tenentur; sicut nec res, quas Dominus à se projicit, tamquam omninò derelictas. Bonacc. de restit. in gen. disp. I. p. n. c. 6. num. 11.

35. Quæritur, an res aliena sit restituenda Domino in loco, quo accipitur, vel alio?

Resp. Sed notandum juxta dicta, ex triplici capite consurgere obligationem restitutionis. I. Ex re bona fide, & sine iniuria accepta. II. Ex iniusta acceptance, vel delicto. III. Ex contractu; modò, si restitutio facienda sit ex re bona fide accepta: v.g. quia habuisti equum, gemmam, vel vestes, quæ postea cognoscis esse alterius, est restitutio facienda in loco, ubi res habetur, tunc temporis, quo cognoscitur esse aliena: nec est imponendum onus bonæ fidei possessori, ut illam mittat Domino alibi,

propriis expensis; aliàs deberet damnum si e sua culpa pati, quod justum non est: tum quia, Dominus jus habet in rem suam, & in possessionem: hinc sequitur quod si ego hic Romæ emi bona fide equum, & postea reperim esse alicujus, existentis Lucæ, satisfaciam restituendo equum hic, ubi equum habeo.

36. Sed quid, si Dominus Roma non sit, sed Luca?

Resp. Debet equus in loco tuto custodiri; & interim est admonendus Dominus, ut significet, quid velit de suo: quo fieri; quod, si velit eum restituere in alio loco, ipsius expensis est faciendum, Et sunt possessori bonæ fidei compensanda illæ, factæ in conservatione equi, quæ pro ea item fuissent à Domino factæ.

37. Sed quid, si nec res ad Dominum transmitti nec Dominus adveniri possit: nec sit spes, ut tandem veniat?

Resp. Si non sint consanguinei, tradatur pauperibus. Bonacc. cit. disput. I. qu. 5. nu. 2. & Tambur. cit. 1. 8. nu. 6.

38. Sed quid etiam, si possessor bona fidei fuit in mora in restituendo, hoc est, non restituerit, cum potuit, & cogit equum esse alterius, adeò ut propter negligentiam restituendi, sit equus ad alium locum mixtendus?

Resp. Debet fieri impensis ipsius possessoris, quia sua culpa factum est, ut aliò, cum impensis debeat equus transferri: aliàs Dominus absque sua culpa damnum in expensis pateretur, quod æquum non est.

Si verò restitutio facienda sit ex delicto, vel iniusta acceptance, facienda est in

in loco ubi est Dominus rei; sic, si hic Romæ surripuisti equum Petri, & illum transtulisti Florentiam, debes hic tuis expensis restituere; ratio est, quia Dominus nullum ex delicto alterius debet damnum pati.

39. Sed quid, si expensæ faciendæ essent æquales, vel majores, re restituenda?

Resp. Debes eas omnes tu facere, quia fuit causa, cur tantum debeat expendi; nec Dominus ex tua injustitia, & delicto debet re sua carere, vel aliquod damnum recipere; in casu tamen, quo rem restituendo deberes æquale, vel majus damnum pati, posses restitutionem differre ad aliquod tempus, quo posses sine tanto detrimento restituere. Quid si crederes te nunquam posse absque tanto damno, deberes eam pauperibus dare; sed melius esset, Dominum mone- re, & cum ipso convenire. *Hambur cit. nu. 4 & Donat. nu. 5.*

Si tandem restitutio faciendæ sit ex contractu, exequenda est in eodem loco, in quo res accipitur, vel emittitur, nisi aliud in contractu fuerit expressum; ratio est, quia ille censetur locus destinatus ad restitutionem; nam restitutio est restitutio rei in pristino statu. Notabis tamen, quod si in contractu, v. gr. locationis equi, appositum sit, quod hic Romæ equum restituas, hic debes; si ut restituas Florentiæ, quò vadis, illic teneris.

40. Sed quæritur, cuius expensæ faciendæ est restitutio in alio loco, vel creditoris vel debitoris?

Resp. Si res accepta sit in utilitatem dantis, est restituenda ipsius expensis;

hinc liber in depositum acceptus, si aliò restituendus sit, ut, quia depositor mutat domicilium, debet impensis dantis: quia depositum in utilitatem dantis custoditur; aliàs depositarius ex illius commodo injustè damnum pateretur.

Si verò sit in utilitatem recipientis, debet hujus expensis regulariter restitui in eo loco, in quo dominus habuisset, si et non commodasset; modò per eum steterit, quin Dominus secum rem suam transferret; ratio est, quia dominus non debet damnum reportare ex gratuito commodato. Et hinc sequitur, equum commodatum esse restituendum expensis commodatarii. Idem resolvitur de mutuo, quia hæc dantur in utilitatem commodatarii, & mutuatarii; aliàs dicendum de equo locato, quia datur in utilitatem locantis, & locatarii. Inspiciendus tamen semper est contractus.

41. Quæritur, penitens hæc aperit: Pater, Romæ mihi per certum virum centum Francisco Florentiam, à quo mutuo acceperam; & nunc per literas me Franciscus monet se ea non recepisse, sed sibi delator retinuit, & ultra montes discessit; idem Franciscus pro restitutione debiti instat, peto, an in conscientia tenear iterum solvere?

Resp. Vel persona electa, fuit designata à Francisco, vel tu absque ipsius commissione, & mandato eam elegisti: si secundum, teneris iterum solvere, nam cum sis Dominus pecuniæ, si ista perit, vel surripitur, priusquam perveniat ad manus creditoris, tibi perit: res enim domino perit, etiam si calu id contingat. *Layman. lib. 3. art. 3. cap. 12. nu. 9.*

Si verò fuit à creditore designata, vel de ejus mandato electa, liber existit à nova solutione; ratio est, quia tunc pecunia perit creditori, qui in suo homine designato, suam fecit. Tambur. cit. §. 5. nu. 6. & Bonac. cit. disp. 1. q. 3. punct. 9. nu. 5. plures allegans.

42. Sed quaeritur, an id dicendum, si vis fuerit commodata. V. G. Petrus commodavit mihi equum, quem postea ipse red- do per servum, à quo prius, quam ad dominum perveniat, venditur, & per fugam surripitur, vel alio modo perit?

Resp. Si alio modo non poteris reddere, & diligentiam, aliàs adhibuisti ad explorandam fidelitatem servi, de cujus integritate nec dubitasti, ad novam restitutionem non teneris; nec ratione rei acceptae, quia eam non habes, nec ratione injustae acceptionis, vel læsionis, cum ab omni culpa, & injuria immunis sis; nam equus sine tua culpa perit; i- deò non tibi, sed Petro perit, cujus ipse, & non tu, dominus est, Layman. *ibid.* Si ta- men in aliquo factus sis ditior, id restituere debes; quemadmodum, si fuisti in no- ra, hoc est si non restituisti tempore statu- to, vel post monitionem, & petitionem equi, & poteris. Quòd, si tua culpa pe- rit, quatenus negligens fuisti in exploran- da servi fidelitate, vel, quia poteris per te ipsum reddere, si pereat, tibi perit: non enim tua culpa debet domino nocere, ha- betur cap. *univ. de commodato*, ubi dicitur: *cum gratia sui tantum quis commo- datum accepit, de levissima etiam culpa tenetur: licet casus fortuitus (nisi acci- derit culpa sua, vel inter venerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat impu- tari.*

43. Sed quid, si res sit furto ablata, & injuste accepta V. G. furaris equum, vel pecuniam, quam, ne bonam opinionem a- pud dominum perdas, et per idoneam perso- nam, ut, per Confessarium, mittis restitu- endam, Confessarius autem domino non reddit, sed prater expectationem tuam sibi usurpat?

Resp. A nova restitutione liberant Navarro apud Layman cit. & apud Tam- bur. alii, ex quo tua culpa res non pe- ierit, sed fortuito casu, qui providenti non potuit, & per solam malitiam, & negligentiam Confessarii, quæ tibi no- cere non debet; etenim, quòd poteris, fecisti; & propterea debet dominus præsumi consentire restitutioni per Confes- sarium fidelem; perinde ac si ipse met designasset. Sed te non excusant, ipse Layman, Lessius, Rebellus, & Toletus apud Tambur. *num. 7.* Et juxta horum sententiam debet Confessarius in judicio procedere; ratio est, quia temper re- manet radix obligans ad restitutionem, injusta nam rum acceptio; nec dominus, nisi cum effectu equum, vel pecuniam recipiat, præsumitur consentire ad il- lam transmissionem, nisi sub conditio- ne, quòd res sua ad se perveniret. Tum quia, fur, cui absque sua culpa ab alio furriperetur equus, deberet compensa- re dampnum domino, cujus causa ipse fuit; ergo ad idem tenetur, si ad ipsum non perveniat, etiam si non contingat per negligentiam Confessoris. Tum quia, non censetur res casu perire, quan- do injusta ablatio fuit intentus causa, & occasio.

Vtùm fur contra Confessarium actio- nem habeat, à quo ipse debet recipere.

44. Queritur, an sit à Confessario iterum restitutioni obligandus fur, qui surripuit à Petro decem aureos, quos, quia ipse alteri Confessario exposuit se non posse sine sui infamatione Petro restituere, de ipsius consilio, vel pauperibus distribuit, vel in legendis sacris erogavit?

Resp. Affirmativè; ratio est, quia semper manet radix restitutionis, quæ oritur ex injusta acceptione, & latione, donec creditor accipiat suos decem aureos; nec excusatur debitor per Confessarii consilium, bona fide receptum, quia id non operatur, quod injustè eos non acceperit, Tambur. cit. §. 5. num. 8. Layman. ibid. num. 9. in fine, & probabiliter Gobat. experient. Theol. tract. 7. casu 18. num. 5. 64. Appendix ver. dico persona.

Dices, nullus tenetur idem debitum bis solvere, vel restituere; ergo nec fur in nostro casu, qui semel modo, quo potuit, & debuit restituit.

Resp. Concedendo antecedens, sed negatur suppositum; nam ille aureos injustè surreptos domino realiter, & cum effectu, ei nunquam restituit; & ideo de eodem ipsi restituente, non verificatur, quod realiter, & cum effectu bis idem restituerit; aliàs, si fur pecuniam per servum suum misisset creditori restituendam, & servus eam in via perdidisset, domino non teneretur iterùm eam restituere; nam restituisset modo, quo potuisset; quod tamen est falsum; nam illa restitutio fuit solum putativa, & intentionalis, non verò realis, & verè domino facta.

Dices. 2. Si res alterius apud me sine culpa mea perit domino perit, sed de *Matthæi Cantela Confess.*

cem illi aurei pauperibus distributi, sine culpa furis perierunt, ergo non furi, sed domino.

Resp. Major est vera, si obligatio restituendi sit ex re bona fide accepta, sive sine mea culpa præcedente; falsa autem, si obligatio oriatur ex injusta acceptione; aliàs, si casu fur eos decem aureos perderet, ad nihil ampliùs teneretur, quod nullus concedit; nam per suam primam injustam ablationem semper fur reputatur causa, & occasio, cur aurei illi sint perdit; ergo non casu, sed ex malitia auferentis absolute perduntur.

45. Sed major difficultas est, an Confessarius consulens, & imperans prædictam restitutionem, teneatur de proprio ex justitia ad præfatam restitutionem ipsi furi, in casu, quo iterum restituat. vel ipsi domino, si fur restitutionem non faciat?

Resp. Negat Gobat. ibid. ver. Confessarius. Sed affirmatur ex Quilici Confess. manud. qu. 8. art. 1. num. 7. ratio est, quia suo consilio est causa efficax damni: inducit enim, ac movet ad grave nocuum proximo inferendum. Cardenas dissert. 23. cap. 4. art. 3. ad prop. 39. ab Innoc. Ec. extendit etiam ad Confessarium, vel alium Theologum, aliquid injustum, sive ex malitia, sive ex ignorantia vincibili, & inculpabili consulentem. Excusatur solummodò in casu, quo consilium revocet, ac seriò persuadeat falsam esse doctrinam, quam illi priùs tradiderat, cum tunc nil sit, quod ex parte consulentis influat in damnificationem, & nocuum. Quòd si Confessarius ex inadvertentia omittat monere de obligatione restitutionis faciendæ.

(H h)

ciendæ.

cienda, ad id obligatur in sequenti confessione, petita licentia à penitente loquendi de pertinentibus ad præteritam confessionem; & si nolit concedere, satisfecit suæ obligationi: sed penitens remanet cum onere restitutionis.

46. Quæritur, penitens aperit Confessori se surripuisse Paulo decem aureos, quos, quia cum propriis ita admiscuit, ut eos discernere nequeat, credit se non debere eos restituere; Et probat, ex quo propter illam mixtionem sit dominus omnium, quos confusè retinet in crumena: quid agendum est Confessorio?

Resp. Debet ad restitutionem obligare, saltem in æquivalenti; nam est regula generalis apud Tambur. lib. 8. tract. 3. cap. 3. §. 4. nu. 23. quod si res surrepta, cognoscibilis in se ipsa perseverat, cum sit domini, domino sit in individuo reddenda; si verò discerni non possit, æquivalens, vel illius pretium, aut res similis restituenda sit, ut vinum, oleum, frumentum, pecunia, si huiusmodi generis res sit furto sublata.

47. Sed quid, si quis à fure bona fide pecuniam alienam dono recipiat?

Resp. Statim ac cognoscit esse alienam & discerni possit, debet in individuo restituere, sive fur sit potens, sive impotens ad restituendum, quia res ipsa accepta, ubicumque invenitur, domino est reddenda. Si verò discerni nequeat, ex quo cum propria eam immiscuerit, debet eam restituere in æquivalente, cum factus sit ditior in ea quantitate, quam cum suis miscuit; ex qua marsupium crevit, & cumulus pecuniæ factus est major: æ-

quum enim non est, ut quis cum alterius detrimento, & jactura dicitur, l. iure naturæ, ff. de reg. jur.

48. Sed quid, si totam pecuniam consumpsit?

Resp. Tunc ad nil tenetur, modo in aliquo non sit factus ditior, pro ut communiter DD. & Tambur. cit. nu. 25.

49. Sed quid, si ego v. g. bona fide emam mensuram frumenti, per furem à Paulo surreptam?

Resp. Tambur. ibid. num. 27. aliter resolvit, esse discurrendum de rebus mixtibilibus, à fure dono bona fide receptis. & aliter de rebus mixtibilibus ab eo bona fide emptis; quoad istas concludit me, priusquam immisceam cum meo frumento, debere ex re accepta integram mensuram in individuo restituere, statim ac cognosco esse alienam; nam domini est, & cum extet, ipsi reddenda est; sine autem nil ei debere affirmat, si cum meo immiscui, ita ut discerni nequeat; & probat 1. Quia per eam mixtionem ego factus sum dominus totius cumuli. 2. Quia non sum factus ditior, nam iusto pretio frumentum illud emi.

Prior pars à Tambur. affecta inter DD. recipitur, asserentes bona fidei possessorem tunc incipere mala fide possidere, cum est in mora culpabili restituendi, in qua esse præsumitur per Cabasut. Theoria jur. can. lib. 6. cap. 18. num. 7. dum rem noscit esse alienam, & potens, non restituit; ad eum tunc, qui solo rei acceptæ titulo tenebatur, tenentur deinceps, etiam titulo injustæ detentionis, & damnificationis. Secunda verò non sic est inter eos communis, nam Lessius contra-

rium docuit apud Layman. lib. 3. tract. 4. cap. 17 §. 3. num. 23. Et ex l. Marcellus §. Pomponius, ff. de rei vindicat. Et §. si duorum Instituit. de sen. divis. deducit; si duorum dominorum materia confusa fuerint, ita ut discerni, vel separari nequeant, utriusque vindicationem pro parte sua competere. Sed in cumulo mei frumenti est confusa allegata mensura tritici; ergo Paulus jus habet in eam, ergo ego post scientiam, quod ipse sit, teneor restituere, si non in individuo, quia discerni nequit, ad minus, vel in pretio, vel in alia simili; & juxta Lessii sententiam debent in praxi, Confessarii procedere.

Nec obstant rationes Tambur. Non prima; nam negatur per mixtionem in me dominium transferri: nec bona fides id operatur, sed facit solum, quod non peccaverim emendo, & confundendo cum proprio, non verò, quòd non peccem retinendo, postquam cognovi esse alienam. Nec secunda; nam in cumulo sanè plus habeo, quàm debeam habere; & maximè quia mihi pretium solum debet latro reddere: idè factus sum ditior.

50. Quæritur, cuinam sit restituenda res bona fide à fure empta; casus sit: bona fide emi equum, quem postea intelligo esse Pauli: sed ita res se habet, quod, vel ego pretium, vel Paulus equum, debeat perdere: si Paulo equum restituo, pretii jacturam facio, vel quia fur decessit, vel quia impotens effectus est; si verò contractum cum fure rescindo, repetendo ab eo pretium, ipsi reddito equo, hunc Paulus amittit, quia scio furem non redditorum?

Resp. Equus reddendus est Paulo, domino; ratio est, quia res ubicumque est, domini est, & pro domino clamat; idè contractus cum fure sine injuria domini rescindi non potest, reddendo equum, pretio recepto; ponamus Paulum esse cum fure presentem, & à me equum petere; licet potest ex l. Mater, l. adversus §. de rei vindicat. certè, si furi, & non Paulo repetenti, equum reddam, Paulo injuriam infero, ergo pariter eidem injuriam affero, si, eo absente, equum furi restituam, quem scio non esse redditurum; nam absentia, vel, quod ipse non repetat, quia nescit me ipsius equum habere, in equum jus non tollit. Et sequitur à simili; ponatur me annulum alienum invenire, quem postea intelligam esse Petri, compareat postea Paulus mihi debens centum, & protestetur se ea mihi non redditurum, nisi annulum reponam in loco, in quo inveneram, ut ex eo ipse possit accipere; in isto casu nullus dixerit me posse ad servandum me indemnem reponere annulum in eo loco, quin cooperer furto, & Petro rei domino damnum activè inferam, ita in proposito casu. Layman. cit. num. 4. alios referens.

Ceterum actionem contra furem haberem; quod, si ob ejus malitiam pretium recuperare non possem, adscribendum esset meo infortunio, quòd res aliena, ad quam semper jus habet proprius dominus, apud me extate invenitur, & non in alterius damnum retorquendum. ibid. Layman. Semper tamen à Confessario obligandus est fur, ut mihi emptori pretium restituat.

§ 1. Sed quid, si equum à fure bona fide

(Hhh) 2

fide emptum, vendam Francisco, & postea compareat, dominus equi, an ego pretium receptum, an Franciscus equum restituere debeat?

Resp. Equus reddendus est Domino à Francisco, cui ego pretium ab eo receptum, & mihi fur alterum ipsi datum debet restituere; sic enim omnes servamur indemnes, & nullus plus habet, quam debeat habere. Layman *cit. num. 25.* & Tambur. §. 1. n. 14. Radix, cur ego obliger Francisco pretium restituere, & fur mihi aliud, oritur ex contractu, in quo implicite includitur, ut venditor indemnem reddere debeat emptorem, quoad rem venditam; sicutiam si bona fide vendidisti vitrum pro gemma, cognito errore, debes restituere pretium, seu rescindere contractum, ut indemnem serves e mentem.

Nota, quod si rem, bona fide emptam, majori pretio vendam, quam emerim, teneor Domino reddere excessum pretii, quia, in eo factus sum ditior, etiam si res apud emptorem amplius non extet; si verò res extet, & ab emptore Dominus repetat, teneor emptori totum pretium reddere, ne ipsi damnum afferam.

§ 2. Sed quid, si scienter quis rem furtivam à fure emat?

Resp. Tenetur reddere, si extet: sin autem pretium, quamvis suum, à fure recuperare nequeat; qui enim dolo è agit, dignus est, ut perdat rem, & pretium. Tambur. *lib. cit. tract. 2. cap. 7. num. 3.*

§ 3. Queritur, cuinam teneatur restituere venditor piscium, qui defraudavit plures, quibus vendidit, sed de pra-

sentis ignorat, quos determinatè, & in quantum damnificaverit?

Resp. Si qui de presenti accedunt, iidem sint, ex quibus aliquos defraudaverit, debet ipsis restituere, dando plus, quam debeat, usque dum verisimiliter praesumat, se integrè restituisse; vel pauperibus restituat in beneficium animarum damnificatorum, si non hos, sed alios, credat suam officinam frequentare.

§ 4. Queritur, quid agendum Confessario cum penitente se accusante: possideo agrum sed cum dubio, an ad me legitime spectet?

Resp. Interroget, à quo tempore incæperit dubitare; si dixerit à duobus mensibus post possessionem, injungat, ut debitas diligencias adhibeat pro indaganda veritate; quòd si adhuc post sufficientem inquisitionem dubium non possit evincere, poterit agrum retinere, juxta Commune axiomam: *in dubio melior est conditio possidentis*; si verò affermet dubium fuisse ab initio ortum, & cum dubio accepisse, obliget, ut restituat; nam tunc accipiendo peccavit, quia exposuit se periculo retinendi rem alienam; & idèd similis est malæ fidei possessori, cui tale axioma non favet, sed solum ei, qui bona fide possidere incæpit. De la Cruz *direct. Conf. 7. præcept. quest. 7. art. 6. num. 2.* & Tambur. *lib. 1. cap. 3. ver. restitutio num. 2.* Fagnan. *in 1. decretal ad c. ne emittaris de cons. 6. num. 20.* Layman. *lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 3. num. 21.*

§ 5. Sed quid, si adhibitis diligentis, & omnino non comparente, rem consumat, & postea verus Dominus compareat?

Resp. Tunc tenetur ad restituendum

Da.

Domino id, in quo factus est ditior: quia post adhibitam diligentiam est bonæ fidei possessor; DD. communiter.

56. Sed quid, si post moralem diligentiam adhibitam certus sit, quod ager ad eum certo spectet?

Resp. Ad restitutionem non tenetur, sed peccavit, quando illum dubitans emit. Est regula generalis, quod faciens actum ex suo genere licitum, peccet, si conscientiam habeat, quod sit illicitus: sic, qui rem suam accipit, quàm ex conscientia dubia, vel etiam erronea, non existimat suam, peccat peccato contra iustitiam; cum peccatum procedens ex his conscientia opponatur eidem virtuti, cui opponitur peccatum existens contra conscientiam rectam.

57. Quæritur, an Canonicus, qui reprobat, & illegitimo titulo beneficium accepit, teneatur restituere distributiones quotidianas, quas residendo, & divinis interessendo percepit?

Resp. Quidam apud Fagnan. in 2. cap. Gravis de restit. spoliat. num. 78. dixerunt, non debere distributiones restituere, quia dantur ratione servitii, & tamquam merces laboris diurni, impensi in vinea Domini. Quos ipse reprobat; & cum ipso dicimus, eum obligari ad eas distributiones restituendas; ratio est, quia huiusmodi non dantur, nisi legitimis Canonicis, habentibus legitimum ingressum, & residentibus in casibus, locis, & temporibus permixtis, non prohibitis; ideo ex ipse male percepit, & ipsarum dominium non acquisivit.

58. Quæritur, quid agendum Confessario cum penitente, qui eidem apo-

rit: Pater, sum hæres omnium bonorum? Francisci defuncti, nunquam novi ipsius bona esse aliena, sed credidi ipsam fuisse verum Dominum, à sex mensibus possessæ hereditatis, reperi Dominum non esse, ejusque bona ad alios pertinere: quæro ad quid teneor?

Resp. Teneris restituere omnia bona, quæ à Francisco in te devenerunt, ac fructus etiam, quos bona fide percepisti; nam tua bona fides tibi non prodest ad fructuum acquisitionem; etenim, cum succedas Francisco in omne jus, & hæres ipsius universalis existas, ac in omnibus ejus personam representes, debes pariter succedere in vitium, & malam fidem ipsius, quæ proinde tibi etiam nocet; & ideo teneris ad omnia ejus debita juxta vires hereditatis; sed defunctus tuos fructus non faceret, ergo nec tuos tu ipse fecisti, ut optime Fagnan. cit. nu. 98. & 128. ex l. cum hæres ff. de div. & temp. præscr. ubi: cum hæres in jus omne defuncti succedit, ignoratione sua, defuncti vitia non excludit. Ibi Fagnan. & Tambur. cap. 3. §. 6. num. 3. distinguunt de eo, qui à principio fuit bonæ fidei possessor, & ex post facto effectus est malæ fidei; nam, vel bona fides supervenit cum mutatione personarum, vel sine: si cum personarum mutatione; aut persona succedit in universum jus, & personam, cui succedit, in omnibus representat: & tunc bona fides hæredis non prodest ad acquisitionem fructuum, quia exordium in illa fuit malæ fidei.

Aut persona succedens non representat in omnibus personam, nec est successor universalis; & tunc bona fides in

(Hh h) 3

suc-

successore superveniens prodest ad fructuum acquisitionem: cum non sit incipiendum exordium personæ, in cuius vitium alter non succedit.

Si verò bona fides superveniat sine mutatione personarum; tunc à tempore superveniens bonæ fidei, incipit possessor acquirere fructus postea perceptos, non autem perceptos tempore possessionis malæ fidei; adeò ut illos, si consumpserit, non teneatur restituere, sed solum id; in quo factus sit ditior; secus verò de acquisitis tempore malæ fidei.

59. *Quæritur, an accipiens ignoranter falsam monetam possit illam, tuta conscientia, scienter expendere?*

Resp. Negative; ne damnum proximo inferat, eumve decipiat; nullus enim concessurus erit, quòd, si tu à me quid fureris, possim ego, ad resarciendum damnum, tantum ab altero suscipere. Scienter itaque expendens monetam falsam, vel ex mixtione metalli vilioris, vel ex defectu iusti ponderis, aut sigilli, peccat contra iustitiam cum obligatione restitutionis. *Quilici cit. num. 11.*

60. *Sed quid, si bona fide expendat, falsitatem non cognoscens?*

Resp. expendendo non peccat, sed statim ac cognoscit, obligatur ad refaciendum pretium ei, qui damnum sensit: quæ obligatio oritur non ex injusta actione, sed ex obligatione, quam habet solvendi iustum pretium pro re erapta. *Vide cap. proximo §. 14.*

61. *Quæritur, an à Confessario restitutioni obligandus sit fur, qui per plura furtula ad notabilem quantitatem pervenit: v. g. furatur modò duos obolos, modò quadrantem, nunc Julium, & san-*

dem per ult. num. furtulum ad gravem summam accedit?

Resp. Affirmative, ex Innoc. damnan- te 38. *proposit.* Quætaque sub mortali tenetur restituere, quando pervenit ad notabilem quantitatem, etiam in singulis furtis non habuerit animum furandi amplius; & ideo mortali ter peccat retinendo totam illam quantitatem, vel habendo animum non restituendi, cum opportunitas fuerit. Thomas Sanchez apud Cardenas *dissert. 23. capit. 3. art. 2. num. 83.* Ex pluribus enim obligationibus levis ejusdem ordinis relucet obligatio gravis. Sic, qui hodie, non numerata pecunia, sed credito accipit unum panem valoris unius oboli, & sequenti die alterum, & quotidie usque ad trigessimum diem, incurrit triginta obligationes leves, & ex istis triginta levis gravem obligationem contrahit, ergo, licet in singulis illis furtulis incurrat levem obligationem, tamen ex illis omnibus, posita ultima acceptiuncula, in qua cum antecedentibus pervenitur ad materiam gravem, gravis obligatio restitutionis incurritur.

Dices, ergo ex multis venialibus potest constitui unum mortale contra omnes.

Resp. Negando consequentiam, quia illa ultima acceptio cum relatione ad præcedentes est semper mortalis, quemadmodum ultima retentio rei propter connexionem cum prioribus retentionibus mortalis est, ut Tambur. proxime citandus.

62. *Sed quid, si penitens ea furtula præcedentia ritè cum cæteris peccatis fuerit confessus?*

Resp.

Resp. Adhuc, posita ultima acceptio-
ne, tenetur sub mortali restituere, quia
adhuc quantitatem notabilem rei alienae
apud se retinet, & causa fuit injusti
damni. Vide Tambur. ubi supra *tratt. 2.*
cap. 3. §. 1. num. 7. & tratt. 3. capit. 2. §. 5.
num. 6. & 7. Cum quo notabis, quod
ex acceptione solum venialiter pecca-
minosa oritur obligatio restitutionis sub
veniali.

63. Sed quaeritur, an obligatio resti-
tuendi sub mortali procedat etiam in eo,
qui hodie v.g. surripuit Julium, heri duos
obolos, deinde quatuor quadrantes; qui-
bus consumptis, non advertens ad ea fur-
tula, furatur aliud modicum, quod et-
iam consumit, & postea advertit, illa
priora furtula cum hoc ultimo constituere
quantitatem notabilem, ac se proximo no-
tabiliter nocuisse?

Resp. Aliqui in casu dixerunt cessare
obligationem restitutionis sub mortali,
quia, si dum committit ultimum furtu-
lum, non advertit ad priora, deficit illi
advertentia de gravitate sui furti, adeo-
que plena libertas: & ex defectu plenae
libertatis abest peccatum injustitiae. Quo-
rum sententia certe comprehenditur sub
proposito, damnat. ab Innoc. Nam & ipsa
asserit, ad restitutionem sub mortali eum
non teneri, quamvis per parvula furta
surripiat summam aliquam totalem. Ideo
resolvimus debere sub mortali restituere;
de eo enim ultimo furtulo commisso, ve-
rificatur, quod sit retentor quantitatis
gravis, & quod graviter proximum
damnificaverit, & id ipse cognoscit, si
post ultimum commissum advertat ad
quantitatem per priora surreptam. De-
inde, ut gravis obligatio restitutionis o-

riatur, sufficit, quod singula furta sint
commissa cum plena advertentia de levi
damnificatione proximi; nam tunc ex
illis collectivè fur advertet esse graviter
laesum.

64. Sed quaeritur, an sub mortali de-
beat restituere tam, qui per minima furta
summam aliquam totalem surripit, non
modo ab uno, & eodem; quam, qui à plu-
ribus: ut ex acervo tritici pertinente ad
Rempublicam, & Cives?

Resp. De surripiente à pluribus nega-
vit Hieronymus ab Angesto apud Carde-
nas *art. 3. num. 102.* qui asseruit morta-
le non esse auferre notabilem quantita-
tem à diversis, auferendo parvam à sin-
gulis, ex quo nullus ex eis graviter
damnificetur; Verùm neque hunc excu-
sari est certum ex decreto Innoc. ut ad-
vertenti patet; & idè opinio Angesti
sub damnatione continetur; & commu-
niter rejicitur. Licet singuli non repu-
tentur graviter laesi formaliter, sunt ta-
men graviter damnificati radicaliter,
hoc est, in ea re, quae nisi graviter pro-
hibeatur, sequerentur incommoda con-
tra bonum publicum, & contra indem-
nitatem singulorum Civium, & tunc li-
ceret unicuique ex industria ditescere ex
alieno, fraudando mensuras, falsifi-
cando pondera, & ex his, quae incom-
moda in Republica non orientur: Vide
cap. prior num. 16.

65. Sed dubitatur, quae nam conse-
quatur quantitas gravis, quae per minima
furta surripitur?

Resp. Crederem illam, quae simul ab-
lata sufficit ad mortale: sive una, & aliq-
uando ablatio sit cum brevi temporis interpo-
latione, sive cum magna: sive ab uno,
sive

sive à pluribus, per minima furtiva accipiatur; nam semper verificatur, quod accipiens sit retentor quantitatis secundum se gravis, quidquid dixerit Thomas Sanchez, apud Cardenas ubi supra art. 4. num. 114.

66. Quæritur, an cooperantes furto teneantur ad restitutionem.

Resp. Affirmativè; nam omnes damnatum injustè inferunt: modò damnatum sequatur, sic DD. communiter. Consideret Confessarius posse aliquem furto, v.g. homicidio, &c. cooperari uno ex novem modis, istis carminibus expressis.

Jussio, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus.

Participans, Mutus, Non obstantes, Non manifestans.

Jussio significat eum cooperari furto, qui imperat; vel mandat, ut quis furetur, & rapiat. *Consilium*, qui consultit, suadet, & invitat ad furtum. *Consensus*, qui consentit furto, seù debens impedire, consentit, ut fiat. *Palpo*, qui adulatione, & laudibus, vel irridendo, vel exprobrando pusillanimitatem, inducit ad furandum. *Recursus*, qui pro securitate personæ, aut furti, receptat apud se fures, quæ tales, & ipsorum furta. *Participans*, qui non modò partem furti accipit, & consumit, verùm etiam præbendo modos, positivè ad furtum concurrat; ut, si aperiat januam, scalam erigat, vel teneat, & ostendat modum, quo fur tutius alienum surripiat. *Mutus*, qui non clamat videndo fures. *Non obstantes*, qui, cum possit, non defendit, nec custodit, aut impedit. *Non manifestans*, qui fures non manifestat.

DD. concedunt, omnes, qui uno mo-

do ex se præfatis furto cooperantur, damno, & furto sequuto, ad restitutionem teneri qui verò concurrunt ultimis tribus modis, ad restitutionem non obligari, nisi ex officio teneantur clamare, defendere, & manifestare: ut sunt: *Prætor, Custos vineæ, montis, Ministris, Principis, &c.* ut optimè Poncius disputat 42. quæst. . . à num. 61. & Joan. De la Cruz cit. art. 7. ann. 1. Hi, quibus ex officio id non incumbit, peccant solum contra charitatem, tacendo, & non impediendo, modò possint sine proprio gravi incommodo. Exemplum posuimus in furto, cum tamen possit proximus illis modis lædi, etiam in bonis, famæ, & vitæ.

67. Sed quæritur, an cooperatores furto teneantur omnes in solidum, vel pro parte restituere?

Resp. In solidum debent restituere, si communi consensu, & pacto furtum fuerit commissum, vel si unus excitavit, alterum consuluit, & iste accepit: si verò separati singuli sine tali conspiratione, & pacto, partem furati sunt, pro parte solum restituere teneantur, quia separatim sunt causæ non totius, sed partis damni: exemplum ponitur in itinerantibus, colligentibus ex vinea racemos uvæ; si isti vineam ingrediuntur separatim, & quin unus alterum hortetur, consulat, vel inducat, tunc quilibet tenetur restituere pro parte, quam habuit, & ad ratam damni à se illati: si autem unus alterum inducat, vel ad invicem conveniant, aut unus alterum consulat, ad colligendos racemos, tunc quilibet tenetur in solidum, hoc est, ad totum, quod fuit furto ablatum; verùm, qui totum

totum reddidit, habet actionem contra socios: v. g. decem abstulimus uvam ad valorem decem scutorum, quæ æqualiter fuit inter nos divisa: ego accepi pro valore unius scuti, teneor restituere omnia decem, si alii suam partem non restituant, sed acquirō jus in novem contra confures; nam in casu sum causa totius furti; sed in ipsam totalem actionem furti concurro.

68. Sed queritur, an, qui ex errore inculpabili consuleret alicui furari ab aliquo, teneretur ad restitutionem, dum cognosceret furtum fuisse commissum, & quod male consulerit?

Resp. Affirmativè: licet non peccaverit, dum consulerit, quia revera consilium fuit causa furti; sequitur à simili de eo, qui putat equum alterius esse suum, quem postea, deposito errore, tenetur restituere. Poncius cit. num. 55, modo ipse fur non restituat.

69. Queritur, an fraudantes justas Gabellas, & vigalia peccent, & restituere debeant?

Resp. De hac re Vid. lib. 1. cap. 21. n. 109. & Cabalut. cit. cap. 19. num. 8.

70. Queritur, an ad restitutionem teneatur, qui per ludum prohibitum Alearum, & Taxillorum aliquid lucratur?

Resp. Affirmativè, in sequentibus casibus: I. Si ludat, cum iis, qui alienare non possunt, ut sunt Pupilli, Filii-familias, non habentes propria, & Religiosi: nam tunc acciperet rem alienam, invito Domino. II. Si usetur dolo, & fraudibus contra leges ludi, quia tunc injustè auferret bonum collatoris; nam quilibet habet jus, ne fraude, & dolo damnifi-

Matthæus. Cautela Confessi.

cetur. III. Si gravi, injusto metu, vel conviciis, improbis precibus, minis, & imperio, alium ad ludendum indicat; tunc enim injustè cogeret collusorem ad illam jacturam, ergo importunus vexans debet eam illi rescicere. IV. Qui se ignarum simulavit, ut alterum imperitiosem provocaret; ratio est, quia in hoc casu contractus est injustus; nam, qui seit in æqualitatem peritiæ, non se exponit periculo perdendi rem suam. In aliis casibus non obligant Auctores lusores ad restitutionem lucri acquisiti, licet ludis prohibitis ludant; nam nulla lex irritat acquisitionem lucri: perdati tamen ludo vitio conceditur apud De la Cruz cit. qu. 1. 7. præcept. art. 5. 5. Circa ludos, conc. 3. repetitio apud Judicem intra octo dies; vide alleg. Poncium disp. 58. quæst. 3. Rotarium apparat. Theol. part. 2. sect. 4. num. 15. Layman. lib. 3. tract. 4. cap. 21.

71. Sed queritur, quando censetur lusor uti fraudibus illicitis contra leges ludi?

Resp. Si cartas suffuretur: si eas signis notet: si ludat, tertio quodam admonente de punctis advertarii: si decipiat in numerandis calculis, vel pecunia, unde, si ludas cum Titio, quem, facta fraude, vincis, lucrarisque ab eo decem, teneris hæc decem restituere.

Nota II. Clericis alearum, & taxillorum ludos prohiberi ex capiti. Clerici de vit. & honest. Cleric. quod innovatur in Trid. sess. 22. cap. 1. de ref. super quo Quilici ponderat: quòd Clericos, & Religiosos semel in hebdomada pecuniam ludo vitio ludere, sit frequenter ludere, ac ab eis peccatum committi; non

(11)

verò,

verò, si ludant ludo non prohibito, sed ad finem honestum recreandi animum, quamvis modicam aliquam quantitatem luserint: modò Religionis sub mortali à suis Regulis non interdicitur, prout solet in strictionibus Religionibus evenire.

7. Queritur, *Franciscus Confessorio aperit: occidi bovem Antonii, peto, an restituere teneat? pro negativa sum; nam ego diligentiam adhibui, ne eidem damnum inferrem, quamvis data opera, ut aliquod damnum reciperet, majorem, quam poteram adhibere, omiserim, ad hanc enim non tenebar; cum nullus teneatur adhibere totam diligentiam possibilem?*

Resp. Sed prius noto; quod duplex est culpa, alia Theologica, & moralis; & alia legalis, Civilis, seu juridica; quam Juristæ considerant, & juxta quam sententias ferunt; Prima item duplex, *mortalis, & venialis*, de quibus diximus lib. 1. cap. 17. Secunda, triplex, *lata, levis, & levissima*. Culpa *lata*, sive *crassa*, est omisso illius diligentia, quam regulariter omnes homines ejusdem conditionis, professionis, & ætatis adhibere solent. *Levis*, est omisso illius diligentia, quam adhibere solent homines diligentiores. *Levissima* verò, est omisso exacta diligentia, quam homines diligentissimi ejusdem ætatis, artis, & professionis solent adhibere. Exemplum habes. Si Libram tibi commodatum, in publica platea relinquis, & inde surripitur, reputaris amississe per culpam *lata*, quia diligentiam non adhibuisti, quam solent regulariter homines in custodiendis rebus. Si in cubiculo aperto

relinquis, per culpam *levem*, ex quo eam diligentiam omittas, qua solent homines diligentiores uti in rebus custodiendis. Si *taedem* in cubiculo clauso relinquis, sed manu non tentas, an sera bene firmata sit, per culpam *levissimam*, propter omissionem diligentia, quam homines diligentissimi in rerum custodia solent adhibere: modò

Ad dubium respondetur affirmativè; ratio est, quia omisso illius diligentia fuit causa moralis illati damni. Tum quia, quilibet ex justitia obligatur, ut non eo sine faciat aliquid, ut sequatur damnum proximi, ergo, nec ad omittendam majorem diligentiam eo animo; & si ex tali animo omittat, & damnum sequatur, restituere teneatur; nam tunc reus est, etiam de culpa gravi Theologica. Quilibet teneatur adhibere omnem diligentiam possibilem, si prævideat ex omissione sequuturum damnum.

73. Sed quid dicendum, si ex naturali oblivione, vel inadvertentia furnum v. g. non accludas, canem non alliges, si inde damnum acciderit?

Resp. A restitutione te liberant Laym. lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 7. Caballus, cap. 17. num. 2. quia quamvis commiseris culpam civilem, tamen propter inadvertentiam coram Deo non peccasti. Verum post Judicis sententiam te obligant. Quemadmodum apud Poncium disp. 52. qu. 1. conc. 2. num. 3. teneris ad recompensandum damnum, juxta modum, quo determinatur à legibus civilibus, si bos tuus sine tua culpa segetes alterius comedit; & apud Caballus, teneris etiam ante Judicis sententiam, si pactum intercessit de damno reparando.

Ceterum, si furnum, data opera, non acclusisti, nec canem alligasti prævidens periculum damni; vel, si acclusisti, aut alligasti, sed non modo, quo ejusdem professionis viri solent exequi, ne damnum sequatur: aut dubitans, quod, nisi major cautela adhiberetur, proximus damnum posset recipere, ad restitutionem teneris, si illud sequatur; quia censuris aliquo modo damnum velle, videas cit. Layman. & Cabasut; De la Cruz cit. qu. art. 6. num. 3. conc. 1. & Engel. lib. 1. tit. 35. §. 7.

74. Quæritur, quomodo se gerere debeat Confessarius cum gravato onere restitutionis?

Resp. Debet videre, an sit potens restituere, & dum potentem invenerit, non absolvat, nisi prius restituat; maxime si non sit summa tenuis, nam in hoc casu posset sufficere propositum restituendi: modò aliàs à Confessario ei non fuerit injunctum, ut restitueret, & non fecerit, quamvis potens: & absolvendus non est, nisi exequatur; nam tunc censetur esse in periculo, & occasione proxima peccandi; nec est ei credendum, quamvis propositum ostendat; immò præsumendum, quod quemadmodum apud alium Confessarium promissis non litet, ita neque in futurum parebit. Quod si revera non sit potens, absolvi potest: modò propositum restituendi habeat; & debet se accusare, si ante restituere culpabiliter omiserit, & à quanto tempore potens fuerit, & non reddiderit; quòd si de præfenti solum sit potens restituere partem, eam Domino reddat, & parcius vivat, ut alteram restituere valeat. Si verò summa restituenda fuerit iudicio Confessarii

notabilis, & non levis: nec pro prima vice, dum potest restituere, est absolvendus, nisi restituat.

Non sint itaque Confessarii faciles ad dissimulandum restitutionis onus in furtulis, etiam minimis, & quæ ad mortale non peccant; sed pro conditione, & capacitate peccatorum temper aliquam restitutionem imponant, quæ fiat, vel reddendo rem eandem, si exat, vel ejusdem speciei, vel ipsius pretium, vel compensando majori obsequio, quam ex contractu teneantur; vel, si Creditoribus, quos ignorant, reddere non possunt, tantum in pauperes, vel pios usus conferant. Doceant etiam ordinem non esse servandum, quando omnibus potest satisfieri; Quod si omnibus satisfieri non possit, prius sunt solvenda debita certa, quæ nimirum certis personis debentur, quàm incerta, hoc est, illa, quorum in Domino ignorantur; & ex certis, præ illis, quæ existunt in propria specie, ut depositum, commodatum, locatum, res furtiva: quia horum debitor dominium non acquisivit: ex bonis verò debitoris, si defunctus sit, sunt prius solvenda expensæ funeris, ex l. penult. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum: honoraria medicorum, & Pharmacopolæ, prout DD. communiter apud Layman. lib. 3. tract. 2. cap. 11. num. 3. & Cabasut cap. 23. num. 5. Baldus addit, impensas factas in infirmum post illam funeris præferti unicuique creditorum; ratio est, quia hujusmodi debita necessaria reputantur, & non contracta in fraudem antecessorum Creditorum: alioquin nullus reperiretur, qui indigentibus talia subministraret, si de solutione certus non esset.

(111) 2

Dein-

Deinde, Creditoribus personalibus (illis nimirum, qui solam personam personali actione sibi obligatam tenent, licet obligatio Chirographo proprio, aut publico instrumento, vel testibus, aut debitoris Confessione probari possit) præferuntur Creditores Hypothecarii, ii scilicet, quibus non solum persona ipsa debitoris, sed aliqua ipsius bona sunt obligata; ratio est, quia res illa hypothecata, quantum ad illud debitum, spectat ad Creditorem hypothecarium; cui non præferuntur Uxor, & ejus filii in restitutione dotis (licet pro hujus restitutione censeantur tacite hypothecata omnia bona mariti) modo hypotheca dotalis sit posterior, & illa anterior, & expressa, & specialis; ut, si pecuniam conferas ad edificandam domum, pacto inito, cum debitore, quod domus sit veluti tuæ pecuniæ pignus.

75. Sed quid agendum Confessario, qui ex Confessione penitentis, existens in periculo mortis, cognovit teneri ad aliquid restituendum?

Resp. Debet sine fractione sigilli Confessionis providere salutem illius animæ, securitati restitutionis, & penitentis famæ; propter eam priusquam absolvat, tenetur agro significare se debere restituere, & quando alius non possit, debere, vel testamento, vel codicillo pecuniam, aliamve rem debitam per legatum destinare personæ, cui debetur: aut si incerta sit, pauperibus distribuendam per hæredes, aut executores testamenti: vel personam spectatissimæ probitatis vocare, eique secretò injungere, ut talem pecuniam summam, se in suas manus depositam, vel ab hæredibus ex præscripto te-

stamento deponendam, Petro debitam, secretò reddat. Quæ videntur media apta, non modò ad finem à Confessario intentum, verum etiam ad excludendam suspicionem sive restitutionis, sive inductionis, & fraudis ex parte Confessarii, dum iste in præfatis casibus assumit onus restitutionis faciendæ.

CAPUT XXIII.

Prop. XL. ab Innoc. XI. &c.

Contractus.

1. PROP. 40. Contractus Mobiliaris licitus est, etiam respectu ejusdem persone; & cum contractu retrovenditionis præviò inito, cum intentione laici.

Examen materiæ, quod occasione præfate propositionis assumimus, utile, & necessarium est Confessario, ut proprium munus, ut oportet, impleat; propter eadem, si non omnia dubia, quæ in materia de contractibus excitari à DD. solent, resoluta dabimus, ad minus frequentiora, aliæque pro præiudicia enodabimus; & præcipuè, quæ spectant ad contractus, Censuum, Cambii, Societatis, Assuratiõis, Commodati, Locati, &c.

2. Quod contractus est conventio inter duos, vel plures, utroque obli-gans: ut in mutuo, commodato, emptione, venditione &c. vel saltem unam partem obstringens, ut in promissione, & donatione absoluta, in quibus una pars tantum obligatur, altera parte acceptante.

3. Quod